

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING

GEMEENTE HEUSDEN

‘NATUURLIJK’

OKTOBER 2015

Kasteellaan Nieuwkuijk

foto:Wilhelmien Marti

HET BESTUUR

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING GEMEENTE HEUSDEN

Contributie minimaal € 12,00 per jaar, gezinsleden € 6,00 per jaar.
Postbanknr. NL38INGB0005377889 t.n.v. Penningmeester
Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden,
Johan de Wittstraat 30, 5301 GR Zaltbommel

SAMENSTELLING BESTUUR

Voorzitter: Joost van Balkom
Vermeerplantsoen 145
5151 WS Drunen tel. 0416-376202

Secretaris: Harry Nijënstein
Copernicuslaan 4
5251 ZC Vlijmen tel. 073-5130287
info@natuurenmilieuheusden.nl

Penningmeester: Rien Melis
Johan de Wittstraat 30
5301 GR Zaltbommel tel. 0418-842791

Leden: Cary Driessen
Kerkstraat 10
5253 AN Nieuwkuijk tel. 073-5118785

Website: www.natuurenmilieuheusden.nl

Wijzigingen in adres en/of mailadres graag doorgeven aan:
Rien Melis via e-mail melisrien1@gmail.com of per telefoon 0418-842791

INHOUDSOPGAVE

1.	Het bestuur	blz. 2
2.	Inhoudsopgave	blz. 3
3.	Voorwoord	blz. 4
4.	Programma-overzicht	blz. 5
5.	Vee en klimaatverandering	blz. 7
6.	Repair café	blz. 9
7.	De Allermooiste	blz. 11
8.	Nieuwe leden	blz. 12
9.	Vacatures	blz. 13
10.	Vee en gezondheid	blz. 15
11.	Interview	blz. 17
12.	Column	blz. 20
13.	De Wenteling	blz. 23
14.	Bloemrijke graslanden	blz. 25
15.	Samentuinen	blz. 31
16.	Vee, bodem en natuur	blz. 33
17.	Energiek Heusden	blz. 35
18.	Ommetje Elshout	blz. 36
19.	De Waakvlam	blz. 37
20.	Nieuwe schoonmaakwetten	blz. 40
21.	Grassen	blz. 41
22.	Landschapsbeheer	blz. 43
23.	Nieuwkuijkse wiel	blz. 44
24.	Adverteerders	blz. 45

Jaargang 33, 2015, nr.3

Redactie:

Noor Peters, Harry Nijenstein, Wil Maaijwee

Kopij graag op formaat A4 in Arial 14.

U kunt het sturen naar: [**pr@natuurenmilieuheusden.nl**](mailto:pr@natuurenmilieuheusden.nl)

VOORWOORD

Wat een eikels!

Ik bedoelwat hangen er dit jaar veel eikels aan de bomen. De takken zijn zwaar van de eikels.

In de middeleeuwen had je herders die met hun zwijnen naar de eikenbossen trokken om de dieren vet te mesten. Dit zouden we weer kunnen doen, we hebben varkens genoeg, maar hebben we ook herders?

En hebben jullie ook al de bever gezien op het Drongelens kanaal? Zo af en toe zwemt hij vanaf de Maas een stukje het kanaal op. Laatst werd hij nog gezien ter hoogte van de fietsbrug over het kanaal.

De bloemenweiden op het Vlinderveld in de overlaat zijn toch mooi geworden, En daar zag het in het voorjaar door het vele water niet naar uit. Blauwe knoop, Wilde Bertram , Wilde Peen en vooral de Gele Kamille zorgden voor veel kleur en wat belangrijk is ook voor veel nectar.

De samenwerking met de andere instanties is goed. Gezamenlijk gaan we de komende maand aan de slag. Samen met het waterschap organiseren we begin november de Natuurwerkdag langs het kanaal. Met ALCOA gaan we een dagje werken in de Hooibroeken. En met de gemeente proberen we rond de Nieuwkuijkse wiel een vrijwilligersgroep te starten.

Enkele mensen van de landschapsgroep volgden de cursus geïsoleerde arbeid. Het is belangrijk dat we tijdens ons werk in de Heusdense natuur veilig werken. Daarom werken we in het vervolg met een Arbo-checklist.

De zaagmensen zijn gecertificeerd en het doel is om iedereen te voorzien van veiligheidskleding.

Ons infoboekje staat weer vol dit keer. Veel leesplezier!

Joost van Balkom

(Natuurlijk verschijnt nog maar 2 à 3 keer per jaar. Maar iedere maand verschijnt per mail Digitaal. Geef uw mailadres door, mocht dat nog niet gebeurd zijn. redactie)

PROGRAMMA-OVERZICHT 2015

zondag 11 oktober

wandeling

gids: Peter van der Velden
locatie: de Nieuwkuijkse Wiel
aanvang: 10.00 uur
vertrekpunt: de Emmamolen in Nieuwkuijk

vrijdag 23 oktober

werken rond de Nieuwkuijkse Wiel

tijd: 14.00 tot 16.00 uur
opgeven via info@natuurenmilieuheusden.nl

zaterdag 24 oktober

wandeling in de Nacht van de Nacht

gids: Peter van der Velden
locatie: de Nieuwkuijkse Wiel
aanvang: 20.00 uur
vertrekpunt: Badweg in Nieuwkuijk, eerste weg links

zaterdag 7 november

landelijke Natuurwerkdag

tijd: 9.00 tot 13.00 uur
locatie: einde Torenstraat in Drunen
opgeven via www.natuurwerkdag.nl

zondag 8 november

wandeling

gids: Peter van der Velden
locatie: de Brand
aanvang: 10.00 uur
vertrekpunt: de Rustende Jager in Udenhout

donderdag 12 november

Repair Café

locatie: de Stulp, Admiraalsweg in Drunen
tijd: van 19.00 tot 21.00 uur

zondag 22 november

wandeling ommetje Herpt

gids: Hermien van Toorenborg

locatie: Herpt en Oudheusden

aanvang: 13.00 uur

vertrekpunt: café de Ploeg in Herpt

zaterdag 26 december

Kerstwandeling voor leden en familie

gidsen: Harrie Smits en Peter van der Velden

aanvang: 11.00 uur

vertrekpunt: de Drie Linden in Giersbergen

Oude Maasje Herpt

foto: Wilhelmine Marti

VEE EN KLIMAATVERANDERING

Wij moeten in Nederland hard aan de slag gaan om onze eigen klimaatdoelstellingen te halen. Een CO₂-reductie van 40% is nodig... en de rechter heeft geoordeeld dat de overheid in 2020 tenminste een reductie van 20% moet hebben bereikt. Langere-termijn-denken moet het gaan winnen van wat kortzichtige korte-termijn-politiek. Als wij niet echt aan de slag gaan zijn de gevolgen niet te overzien. De financiële gevolgen zijn niet alleen op korte termijn groot. Op langere termijn zijn zij nog heel veel groter.....even los van de humanitaire gevolgen, die bij een temperatuurstijging van meer dan 2 graden gigantisch zijn. Gebieden verwoestijnen en andere gebieden verdwijnen onder de zeespiegel....grote vluchtelingenstromen zullen op gang komen.

In de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw kwamen klimatologen tot de conclusie dat de aarde opwarmt en dat dit te maken had met een toegenomen concentratie van CO₂ in de atmosfeer.

In 1992 spraken regeringen van over de hele wereld in een klimaatverdrag af samen te werken om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen om daarmee de opwarming van de aarde tegen te gaan.

Al in 1995 kwam men tot de conclusie dat de afspraken van 1992 niet meer voldeden en leidde uiteindelijk tot het tekenen van het Kyoto-protocol in 1997. Dat protocol loopt in 2020 af.

Ook al zijn het klimaatverdrag en het Kyoto-protocol wereldwijd door vele landen ondertekend, toch is er vanuit meerdere kanten felle kritiek op. Het verdrag zou niet ver genoeg gaan om klimaatverandering tegen te gaan of de gestelde doelen zijn niet logisch met als gevolg te weinig reductie van CO₂.

Afgesproken werd dat in 2015, tijdens de conferentie in Parijs (start: 30 november), een nieuw verdrag moet worden ondertekend zodat dit in 2020 van kracht kan zijn. Met name de grote West-Europese landen willen vastleggen dat de uitstoot van CO₂ in 2030 40 procent lager moet liggen dan in 1992.

West-Europa staat echter niet alleen wanneer het aankomt op ambitie. In 2014 werd in de slotverklaring van de G7-top in Brussel door de wereldleiders gesteld dat zij 'vastbesloten' waren om tijdens de klimaatconferentie in Parijs een ambitieus akkoord te bereiken.

In maart 2015 heeft de EU na goedkeuring van de milieuministers in Brussel, een voorstel bij de VN ingediend om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 40 procent te verminderen.

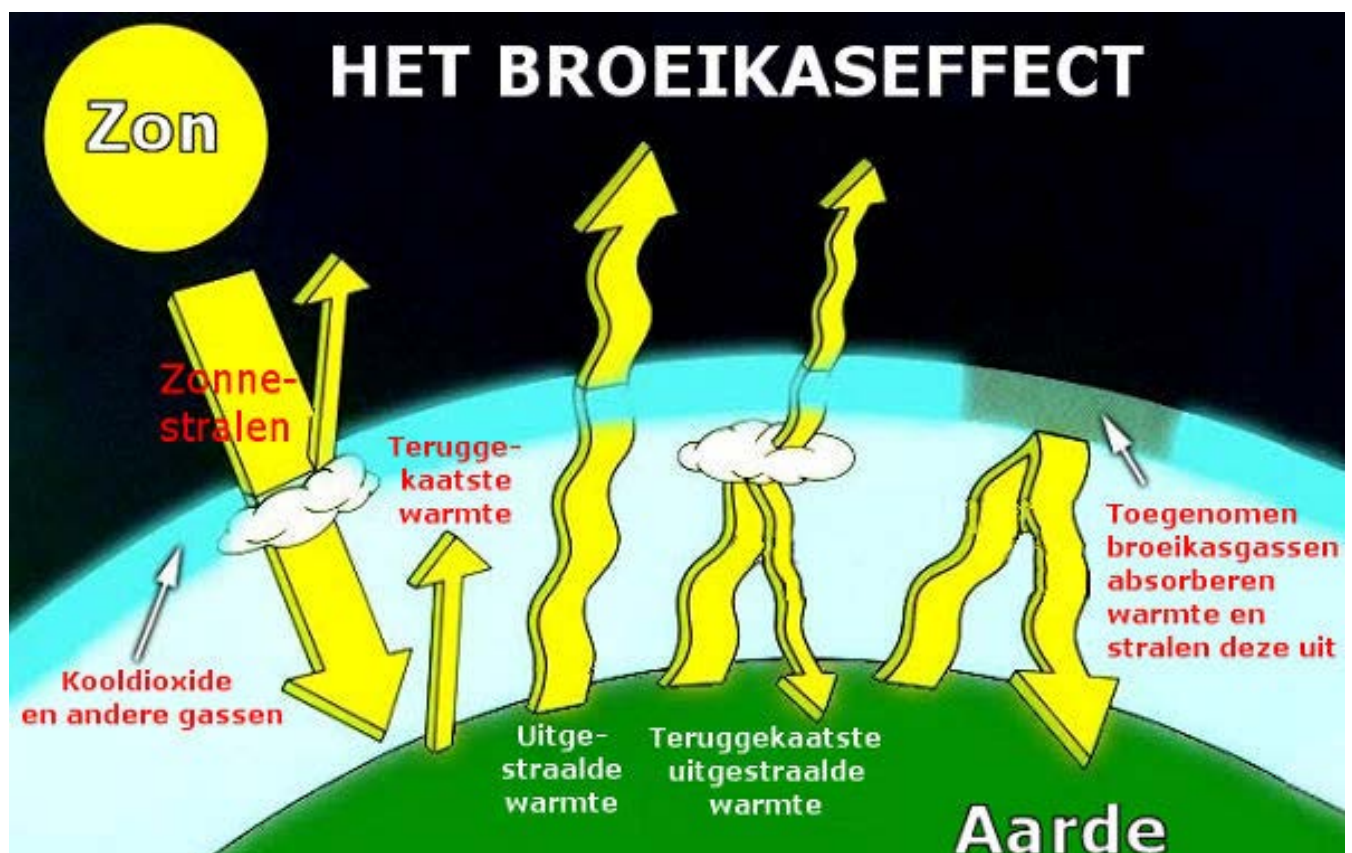
Naast goede uitzonderingen zit de weerstand om het roer echt om te gooien diep en is ook de fraude groot. We zagen dat onlangs bij de auto-industrie, die ons gewoon belazert. Maatregelen om het zeer vervuulende vliegen te belasten komen niet van de grond en het sluiten van de vervuulende kolencentrales blijkt in Nederland lastig.

Ook de vee-industrie stoot veel broeikasgassen uit. Daarmee heeft deze sector ook een grote invloed op de klimaatverandering. Het is dus tijd voor drastische maatregelen en het aanpakken van de grote illegale mest-lozingen.

Maar wat doet de Nederlandse overheid?

Veel te weinig....en wat betreft de vee-industrie: het aantal dieren stijgt en mag stijgen, terwijl dat aantal fors moet gaan dalen om de klimaatdoelen te kunnen halen.

Herman Peters, Commissie R.O.

KAPOTTE SPULLEN ? KOM ER MEE NAAR HET REPAIR CAFE

Vaak worden er spullen weggegooid die eigenlijk nog gemakkelijk gerepareerd kunnen worden. Dat is de reden dat onze vereniging 2,5 jaar geleden een Repair Café oprichtte. In een Repair Café zijn deskundige, vrijwillige reparateurs op allerlei gebied aanwezig: meubelmakers, kleermakers, leerbewerkers, fietsenmakers, elektriciens, computerdeskundigen, et cetera.

Aansluiting werd gezocht bij de landelijke Stichting Repair Café. Inmiddels zijn er 800 Repair Café's in meer dan 18 landen.

Op de site www.repaircafe.org is informatie te vinden over deze landelijke stichting.

Repareren van spullen is beter voor het milieu en voor onze portemonnee. De hoeveelheid grondstoffen en energie die nodig is om nieuwe producten te maken, wordt beperkt, evenals de CO₂-uitstoot. Bij het fabriceren van nieuwe producten – en het recyclen van oude – komt CO₂ vrij.

Bovendien wordt reparatiekennis doorgegeven en is het gezellig een Repair Café te bezoeken. Onder het genot van een kopje koffie of thee worden de kapotte spullen gerepareerd.

Het volgende Repair Café vindt plaats op
donderdag 12 november van 19.00 tot 21.00 uur.

Locatie: buurthuis de Stulp, Admiraalsweg 100 in Drunen.

U kunt komen met uw draagbare kapotte spullen: lederwaren, kleding, elektrische apparaten, speelgoed, houten kleine meubels, fietsen, elektronica, computers, et cetera.

Materialen en gereedschap zijn aanwezig. Eventuele nieuwe onderdelen graag zelf mee nemen.

Reparatie is gratis, een vrijwillige bijdrage is welkom.

data Repair Café's 2016: donderdagavond:

14 januari, 10 maart, 14 april, 9 juni, 8 september en 10 november

OPROEP GEZOCHT

OPROEP GEZOCHT

EEN DESKUNDIGE KLEERMAKER OF KLEERMAAKSTER

VOOR HET REPAIR CAFE

De kleermaker die tot nu toe alle kapotte spullen op het gebied van naaigoed repareerde kan wegens werkzaamheden elders niet meer aanwezig zijn.

Heeft u interesse om één maal in de 2 maanden het team van vrijwilligers te komen versterken neem dan contact op met

Noor Peters: repair-cafe@natuurenmilieuheusden.nl

Foto: Repair Café, april 2015, druk aan het werk

tekst en foto: Marian van der Linden,
één van de organisatoren en gastvrouw van het Repair Café

DE ALLERMOOISTE

Heeft u pas nog meegedaan aan de wandeling langs het Drongelens Kanaal of die bij de Roeivijver? Mooi is het daar.

En van al dat moois kunt u nagenieten door de foto's te bekijken in de fotogalerij.

In Natuurlijk van april schreven we dat we 959 foto's in de galerij hadden. En nu, bij het schrijven van dit stukje, tellen we er al 1087.

Graag hadden we u de 1000e foto laten zien. Maar in ons enthousiasme om de foto's in de galerij te plaatsen, hebben we er niet aan gedacht om precies te tellen.

We kunnen wel zien welke albums het meest bekeken worden. In september was dat het album Wandelingen. En van de natuurgebieden werd de Baardwijkse Overlaat het meest bekeken.

Van de wandelingen vinden wij de foto van onze fietsende leden erg leuk (rondje langs de werkgroepen november 2014; foto Annie). De vliegenschwam bij de afgraving is een van onze favorieten uit de Baardwijkse Overlaat (foto Wilhelmien).

Welke foto vind u het mooist?

Laat het ons weten, met in een paar woorden waarom u deze foto zo mooi vindt. Dan zetten wij deze foto's – u zult niet allemaal dezelfde kiezen – de volgende keer in het zonnetje.

Stuur uw berichtje met de naam van de foto naar info@natuurenmilieuheusden.nl of bel even met Anja 06-51328735.

<http://www.natuurenmilieuheusden.nl/gallery/>

We wensen u weer veel foto- en kijkplezier.

De fotowerkgroep: Anja, Annie en Wilhelmien

NIEUWE LEDEN

nieuwe leden

De volgende mensen heten wij van harte welkom bij de club!

- mevrouw van Erven- Burgh	Vlijmen
- de heer van Erven	Vlijmen
- de heer Hannink	Drunen
- de heer van Helvoort	Vlijmen
- de heer Prins	Drunen
- mevrouw Straver	Drunen
- mevrouw van Wesel	Vlijmen

“HERFST”

Foto: Wilhelmine Marti

VACATURES

Bestuurslid Ruimtelijke Ordening

Het bestuur streeft er naar dat de werkgroep Ruimtelijke Ordening zitting in het bestuur vertegenwoordigd is.

De Werkgroep tracht door beleidsbeïnvloeding, door indienen van bezwaarschriften en zienswijzen, door persberichten en door deelname in adviesgroepen de cultuurhistorische, natuurwetenschappelijke- en landschappelijke waarden en de kwaliteit van een gezond milieu te behouden en/of te herstellen.

De werkgroep werkt op dit moment onder andere aan:

- Bestemmingsplan Buitengebied
- Bestemmingsplan VAL BV
- Gebiedsversterking Oostelijke Langstraat (GOL)
- Poort van Heusden
- De werkgroep vergadert eens per maand.

Heb je belangstelling voor deelname aan de werkgroep en aan deze in het bestuur te vertegenwoordigen? Laat het weten aan een bestuurslid!

Bestuurslid Natuurstudie

Veel leden van de vereniging houden zich bezig met het verzamelen van gegevens, bijvoorbeeld van planten, libellen, vogels, en nog veel meer diergroepen. Ook landschappelijke en cultuurhistorische waarden worden geïnventariseerd. Belangrijk is dat de gegevens per gebied verzameld en goed gearchiveerd worden!

De inventarisatiegegevens worden gebruikt voor adviezen in functie van beheer en beleid door de werkgroep Ruimtelijke Ordening, maar ook voor het bepalen van de effectiviteit van bijvoorbeeld Natuurbeheer.

Het bestuur zoekt iemand die vanuit het bestuur er voor zorgt dat deze gegevens in bruikbaar format beschikbaar komen voor onze website en voor werkgroepen als Ruimtelijke Ordening en Natuurbeheer.

Bestuurslid PR en overige ondersteuning

De vrijwilligers die zich bezig houden met ondersteunende taken zijn op dit moment niet vertegenwoordigd in het bestuur; voor een goede organisatie zou dat wel moeten.

De ondersteunende werkzaamheden omvatten een breed scala aan activiteiten:

- PR
- Onderhoud website
- Redactie Natuurlijk
- Distributie Natuurlijk
- Fotowerkgroep
- Ledenadministratie
- Organiseren ledenvergaderingen
- Uitreiking Waakvlam
- Uitreiking Wijze Uil

Heb je belangstelling voor deelname aan de werkgroep en aan deze in het bestuur te vertegenwoordigen? Laat het weten aan een bestuurslid of in een email naar info@natuurenmilieuheusden.nl!

VEE EN GEZONDHEID

Dieren in de vee-industrie zijn extra vatbaar voor ziekten. Door de stress en de onnatuurlijke levensomstandigheden worden ze eerder ziek. Wanneer één dier in een dichtbevolkte stal besmet raakt, worden al snel heel veel meer dieren ziek. Door het veelvuldig transporteren van dieren kan een besmettelijke ziekte gemakkelijk overslaan naar andere bedrijven. Al snel zijn miljoenen dieren het slachtoffer.

In 1997 kostte de varkenspest het leven aan miljoenen Nederlandse varkens.

In 2001 kwam de ziekte mond- en klauwzeer naar Nederland. Net als de varkenspest wordt deze ziekte in de vee-industrie snel verspreid doordat de dieren dicht op elkaar staan en minder weerstand hebben.

In 2003 was het de beurt aan de pluimveehouderij. Plotseling stierven er veel kippen en kalkoenen. Zij waren besmet met een gevaarlijke variant van vogelgriep. In Nederland werden toen 30 miljoen dieren vergast om de ziekte tot staan te brengen.

In 2009 verscheen de Q-koorts in Nederland. Ongeveer 4000 mensen werden ziek. 30 mensen vonden de dood. Intussen leven nog 300 mensen met 'n chronische Q koorts en zijn er zeker 600 mensen met 'n ernstige chronische vermoeidheid. Het leven van deze mensen veranderde drastisch. Om de epidemie te bestrijden werden tienduizenden geiten gedood, waaronder ook veel gezonde dieren.

Veel mensen die in de omgeving van veehouderijen wonen, maken zich wel eens zorgen over hun gezondheid vanwege de veehouderijen. Na grote druk van verontruste burgers zijn in maart 2014 de eerste metingen gedaan voor een onderzoek naar de relatie tussen veehouderijen en eventuele gezondheidsrisico's voor mensen die dicht bij een veehouderij wonen.

De onderzoekers van onder meer het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) gaan met luchtmetingen na welke eventuele ziekteverwekkers (mogelijk afkomstig van veehouderijen) bij woningen rondom veehouderijen voorkomen.

Dit gaat niet alleen om veroorzakers van infectieziekten, zoals de Q-koortsbacterie of vee-MRSA, maar ook om fijn stof en endotoxinen (onderdelen van bacteriën) die tot astma en COPD kunnen leiden. Op 60 locaties zullen luchtmetingen gedaan worden. Tegelijkertijd wordt in totaal bij 3.000 mensen onderzocht of zij zijn blootgesteld aan deze mogelijke ziekteverwekkers. Vervolgens wordt bekeken in hoeverre er een relatie bestaat tussen eventuele gezondheidsklachten en veehouderijen.

Uit de eerste gegevens blijkt al dat het waarschijnlijk is, dat longklachten die zijn aangetroffen bij omwonenden van veehouderijen in de Peel en Noord-Limburg niet zijn toe te schrijven aan de uitstoot van auto's op snelwegen of het overtrekken van vervuilde lucht uit het industriële Duitse Ruhrgebied. Daarmee wordt een veelgebruikt argument van veehouders onderuit gehaald.

Artsen maken zich zorgen over de gevaren van infectieziekten in het algemeen en in het bijzonder over de gevaren van infectieziekten en zoönosen als gevolg van grote concentraties dieren.

Zoönosen zijn ziekten die door grote concentraties dieren ontstaan en die overdraagbaar zijn van dier op mens.

De kansen op gemuteerde bacteriën en virussen, waarop de standaard geneesmiddelen geen invloed meer hebben, worden door artsen groot geacht .

Herman Peters, commissie R.O.

INTERVIEW

“Qua collectie en leeftijdsopbouw uniek in Brabant”

“Ze zijn aan het kappen gegaan in een uniek gebied”, zegt Fons van Dijk. Met ‘ze’ bedoelt hij degenen die in opdracht van de gemeente enkele maanden geleden achterstallig onderhoud gepleegd hebben in het landgoed d’Oultremont, zodat het bosgebied weer opengesteld kon worden voor publiek. Bij het kappen zijn enkele monumentale, eeuwenoude bomen met cultuurhistorische waarde gesneuveld. Reden voor een groep van vijf mannen om de noodklok te luiden en de gemeente dringend te verzoeken om een beheersplan voor dit prachtige bosgebied op te stellen.

Fons van Dijk (Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden) is lid van de groep mannen die in de bres springt voor dit unieke natuurgebied. Naast Fons maken André Jansen en Bert van Opzeeland van de heemkundekring, Ton Brok (NMVH) en Henk

Roestenburg er deel van uit. “Henk heeft zijn hele leven op het landgoed gewoond, is geboren in het kasteel. Zijn grootvader en vader waren beheerder van het gebied.” Van Dijk zegt namens deze groep te spreken en wil daarom niet alleen op de foto. (Dus staan er geen personen op de foto! Red.)

“Afgelopen vrijdag (11 september, RS) was hier Carlo Braat, coördinator Kleine Landschapselementen van Het Brabants Landschap. En die zei dat het qua collectie en leeftijdsopbouw om een uniek gebied in Brabant gaat. Kijk hier die lindeboom. Die is tussen de 150 en 200 jaar oud. En die beuk daar, zo’n 200 jaar oud, heeft gewoon honger. Als je nog 5 jaar wacht met er iets aan te doen, dan hoeft het niet meer.” Met een geul rondom de beuk graven en opvullen met vruchtbare grond is de beuk volgens Fons van Dijk waarschijnlijk nog te redden. Marc Taminiau (voormalig eigenaar Het Land van Ooit, RS) was volgens hem: “Ontzettend zuinig op zijn bomen. In zijn tijd heeft Storix Bomenbeheer een beheersplan voor het gebied gemaakt.”

Archeologisch onderzoek

Volgens Van Dijk is de cultuurhistorische waarde van het gebied zeer groot. “We staan hier in de tuin van het roze kasteel. Daar achter die beuk (met hongerklop, RS) heeft het kasteel gestaan. Op dit terrein was het Franse leger gelegerd en omdat de soldaten geen soldij kregen, zijn ze het kasteel gaan plunderen. De fundamenten liggen er nog.

Je kunt er vanwege de oude bomen bijna geen archeologisch onderzoek doen.” Het roze kasteel is volgens hem eigenlijk geen kasteel, maar het oude koetshuis, met een latere aanbouw.

Zware bescherming

“Kijk, dit was ie, de vleermuizenboom”, zegt hij wijzend op een stapel doorgezaagde boomstammen van flink formaat van wat tot enkele maanden geleden nog een zomereik was. Zes soorten vleermuizen huizen er in het gebied: “Rosse Vleermuis, Gewone Dwergvleermuis, Laatvlieger, Ruige Dwergvleermuis, Watervleermuis en Gewone Grootoorvleermuis. “Volgens de flora- en faunawet vallen ze allemaal onder beschermingszone III, de meest zware bescherming. Dit is ideaal jachtgebied voor vleermuizen.”

Ideeën

Wat moet er gebeuren? “Er moet een beheersplan komen. In het gebied staan ook veel bomen die tot aan de top zijn vol gegroeid met klimop. Onderaan de stam is niet zo erg, maar als de klimop in de kruinen komt, dan verstikt het het blad van de bomen. Het bosgebied moet behouden blijven en dat zal geld kosten. Dat moet je overhebben voor een gebied dat zo mooi en historisch verweven is met de omgeving. We zijn ook aan het bekijken of we een avond kunnen organiseren voor sympathisanten en willen een soort vrijwilligersgroep opstarten, die een gedeelte van het beheer op zich wil nemen.

Archeologisch onderzoek

Volgens Van Dijk is de cultuurhistorische waarde van het gebied zeer groot. “We staan hier in de tuin van het roze kasteel. Daar achter die beuk (met hongerklop, RS) heeft het kasteel gestaan. Op dit terrein was het Franse leger gelegerd en omdat de soldaten geen soldij kregen, zijn ze het kasteel gaan plunderen. De fundamenten liggen er nog.

Het is belangrijk dat deze plannen gedragen worden door mensen uit de omgeving. Daarnaast willen we de politieke partijen benaderen. Op provinciaal niveau hebben we al een aantal mensen gesproken. Iedereen is voor behoud van het gebied, maar er is geen geld. Tegenwoordig moet alles geld opleveren, maar als je zo'n uniek park hier hebt liggen, dan mag dat best wat geld kosten!”

Tekst RC Schalken, foto's Ad van Kessel

Het recht op mooie natuur en schone lucht

De blauwe, paarse, roze en witte bloemen zijn uitgebloeid. Herfstkleuren in de tuin. Ook aan het verkeer is te horen dat de grote vakantie voorbij is en dat schoolgaand en werkend Nederland weer actief geworden is. Om dat geluid maak ik, en velen met mij, me zorgen.

Hoe moet dat in de toekomst als in het kader van de GOL in Vlijmen de oostelijke aansluiting op de A59 (44) gesloten wordt? Dat betekent onherroepelijk meer verkeer voor het wegennet rondom de aansluiting 43. Daar fietsen 's morgens hordes brugpiepers en scholieren naar onderwijsinstellingen in Drunen. Je moet er niet aan denken dat, zoals onlangs in Tilburg, twee van deze mooie jonge mensen om het leven komen, omdat ze geschept worden door een auto.

Onder het motto 'Samen, Slimmer, Beter werken aan de Oostelijke Landstraat', zijn 20 partijen betrokken bij de gebiedsontwikkeling van de oostelijke Langstraat. In een van de bijeenkomsten waarop ook bewoners rondom aansluiting 43 hun zegje mochten doen, werd toegegeven dat de verkeersproblematiek in Vlijmen door de opheffing van aansluiting 44 gedeeltelijk verplaatst wordt naar hun omgeving (43). "Men kan helaas niet iedereen tevreden stellen", zeiden de beleidsmakers. Dat is natuurlijk zo. Alleen gaat het hier wel om heel ingrijpende maatregelen, om een grote groep bewoners en behoorlijk wat geld. De provincie Noord-Brabant: "Bijzonder is dat ook het regionale bedrijfsleven rondom de weg 15 miljoen bijdraagt". Wie betaalt die bepaalt. Het bedrijfsleven gaat het om een snelle doorstroming van het verkeer op de A59, minder om de belangen van de mensen die er wonen.

Voor de reeën, patrijzen, konijnen, hazen, fazanten, muizen en alles wat poten of pootjes heeft, worden twee grote ecologische verbindingen in noord-/zuidrichting aangelegd

En voor bijzondere vlinders en planten, in het kader van hoogwaterberging, wordt nieuwe natuur aangelegd: 'Blues in the Marshes'.

Een bevriend persoon die in het gebied rondom aansluiting 43 woont, hoopt nog, waarschijnlijk tegen beter weten in, op aanpassing van de plannen in de Gol. Op dit punt althans. Hij vreest ook het behoorlijk toenemende verkeer, het verkeerslawaaï en de onveiligheid. Hij heeft geen vertrouwen meer in de mooie en relativerende woorden van beleidsmakers, die hem verzekeren dat er alles aan gedaan wordt om de overlast zoveel mogelijk te beperken. En betwijfelt of er wèl genoeg rekening wordt gehouden met de wensen van omwonenden, zoals 'ze' beweren. Hij verzuchtte onlangs: "Bijen, vlinders en reeën hebben kennelijk meer recht op mooie natuur en schone lucht dan wij."

RC Schalken

VEE, MEST EN OVERHEIDSSUBSIDIE

Brabant heeft als gevolg van een ongebreidelde groei van de industriële veehouderij een gigantisch mestoverschot.

Enkele jaren geleden liet de landbouwsector de Rijksoverheid weten zelf voor mestverwerking te gaan zorgen om krimp van de veestapel in 2015 te voorkomen. Mestverwerking werd vervolgens als verplichting opgenomen in de Meststoffenwet. Maar het Rijk verbond daaraan geen consequenties. Integendeel.

In plaats van de veestapel in te krimpen besloot de Tweede Kamer in december 2013 dat de varkens- en kippenrechten in 2018 mogen verdwijnen als er dan voldoende mestverwerking gerealiseerd is.

Dat betekent dat mestverwerking de groei van de veestapel stimuleert!

Daarmee ontstaat er kans op grotere risico's voor de volksgezondheid; kans op meer stankoverlast; toenemende kans op ongevallen en verkeersoverlast; kans op een nog grotere vervuiling van grond- en oppervlaktewater; kans op verder uitstel van het sluiten van kringlopen; kans op het bestendigen en vergroten van alle problemen van de veehouderij.

Mestoverschot is een probleem in grote delen van West-Europa en vooral in Brabant, de meest veedichte regio van Europa.

Brabant heeft een mestoverschot van circa 60%. In sommige regio's ligt het overschot zelfs boven de 70%.

Voor deze mest is geen plaats in Brabant.

Volgens LTO Nederland en brancheorganisatie Cumela verdwijnt 30 tot 40% van de mest die in Brabant wordt geproduceerd in het illegale circuit.

Nederland heeft ook nationaal een mestoverschot en de afzet naar het buitenland stagneert omdat de bemestingsnormen ook daar worden aangescherpt.

Een agrariër heeft nu de verplichting om mest te laten verwerken als hij op zijn bedrijf meer mest produceert dan hij op zijn grond mag uitrijden.

Bij mestverwerking wordt meestal de natte substantie van de droge gescheiden. De droge substantie kan dan worden gebruikt voor de fabricatie van mestkorrels. Ook kan daarmee - met toevoeging van brandbaar materiaal - als "mestvergisting" energie worden gewonnen.

Dit mestoverschot trachten op te lossen door middel van mestverwerking en vergisting heeft echter niets te maken met duurzame landbouw, met het sluiten van kringlopen.

Mestverwerking voorschrijven lost het probleem van het mestoverschot niet wezenlijk op. Mestverwerking kost geld en dat blijkt heel lastig.

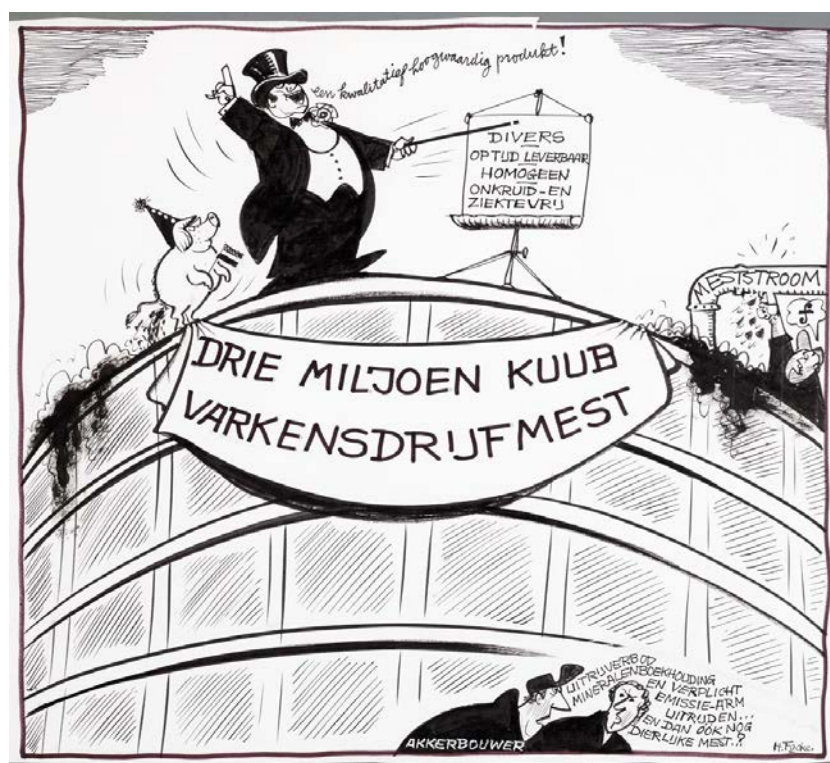
Als je het probleem werkelijk wilt oplossen, moet je er eerst voor zorgen dat het niet groter wordt; dat de oorzaak wordt weggenomen. Dat betekent: eerst een stop op verdere groei van het aantal beesten. Pas dan kun je werken aan transitie; aan duurzame, grondgebonden, lokale productie met gesloten kringlopen.

Met de sector is destijds overeen gekomen dat uiterlijk in 2020 de mineralenkringlopen gesloten dienden te zijn....die afspraak lijkt vergeten. Mestverwerking en vergisting kunnen het niet bolwerken zonder forse subsidies van de overheid.....en dan nog....

Eind april ging in de provincie Zeeland een door de overheid fors gesubsidieerd bedrijf failliet dat in enkele jaren tijd een schuld had opgebouwd van 32 miljoen euro! Het behoort geen taak van de overheid te zijn om deze niet duurzame gang van zaken met gemeenschapsgeld te blijven subsidiëren...en zo ook het milieuprobleem nog eens te vergroten.

Veel minder dieren is de enige goede oplossing.

Herman Peters, commissie R.O.

DE WENTELING

Tuinderij de Wenteling voorheen De Tuin, teelt volgens de biologische richtlijnen groenten voor zijn abonnees.

Deze abonnees ontvangen wekelijks een vers groente- en/of fruitpakket met producten zoveel mogelijk uit eigen tuinderij. De tuinderij is gelegen op Land park Assisië te Biezenmortel. In het parkachtige landschap aldaar wordt op twee percelen een uitgebreid assortiment groenten verbouwd.

De groenten groeien op een zo natuurlijk mogelijke wijze, waarbij de grond gevoed wordt met biologische mest of compost. Ook wordt er gesteentemeel aan de grond toegevoegd. Natuurlijke bestrijders van plagen worden gelokt door bloembedden en randen. Onkruid wordt voornamelijk bestreden door schoffelen en wieden. Op deze wijze wordt een zo vitaal mogelijk product geteeld, wat bovendien gezond is voor u als consument en daarbij ook nog zo min mogelijk belastend voor de omgeving. Chemische bestrijdingsmiddelen of kunstmest worden namelijk niet gebruikt.

Een mooi voorbeeld van samenwerking met de natuurlijke omgeving is, dat door de lage ligging we op deze plek vrij veel padden en kikkers hebben. Zij zorgen er vervolgens voor, dat het aantal slakken in de groenten op het land beperkt blijft. Van ons wordt gevraagd dat er gedurende het seizoen voldoende begroeiing is om te schuilen en moeten we meer tijd nemen voor de grondbewerkingen

Sinds kort is er een kruidentuin op de Wenteling. Hier mogen abonnees van de Wenteling gratis kruiden voor eigen gebruik komen oogsten. Op deze manier en door het organiseren van activiteiten rond de tuinderij en het uitbrengen van een twee - wekelijkse nieuwsbrief, tracht de Wenteling de verbinding met zijn abonnees te versterken.

De Wenteling richt zich sinds deze zomer helemaal op de teelt voor zijn abonnees. Aan het verbouwen van de groenten en het samenstellen van de pakketten wordt dan ook veel zorg en aandacht besteed.

Reeds enige jaren voeren we op onze tuinderij rassenproeven uit om de lekkerste en bij het land best passende rassen te telen. Dit jaar doen we dat voor herfstprei, pompoen en spruiten.

De Wenteling heeft een zevental groentepakketten, passend bij ieders gezinssituatie. Waarbij ook met individuele wensen van de abonnee rekening kan worden gehouden. Daarnaast kan men zich abonneren op een fruitpakket en op aardappels.

We leveren onze pakketten af bij verdeelpunten in de plaatsen rond de Loonse en Drunense Duinen. We hebben o.a. afhaalpunten in Waalwijk , Drunen en Nieuwkuijk.

Verder informatie kunt u vinden in de bijgevoegde folder en op onze website
www.tuinderijdewenteling.nl.

Robert Strikkers

de Wenteling

WAAR ZIJN ONZE BLOEMRIJKE GRASLANDEN GEBLEVEN?

Inleiding

In mijn jeugd waren bloemrijke en grassoortenrijke wei- en hooilanden nog overal te vinden. Als jongen dwaalde ik veel door de bossen en de duinen en liep ik natuurlijk ook over de zandpaden tussen de akkers en de weilanden door. Intuïtief leerde ik zo de vrije natuur te **beleven** en te **verstaan**. Op een goede dag stond ik tussen het groen en zo maar plotseling besepte ik, hoe jong en onwetend ook, dat ik deel uitmaakte van een groter geheel en dat het belangrijk was je gewoon te laten leiden door dit grotere geheel. Het was een soort vóór-verstaan van het leven. Een aanvoeling die zich eigenlijk niet in woorden laat vatten. Op een of andere wijze voelde ik mij geborgen in een groot mij overstijgend mysterieus geheel. Deze intuïtieve ervaring heeft mij nooit meer losgelaten en zo beleef ik nog altijd de natuur om mij heen. Tegenwoordig zeg ik vaak stoutmoedig: ik wil niet 'geloven', maar intuïtief 'ervaren'. Overigens met alle respect voor alle gelovigen van welke godsdienst dan ook die immers ook allemaal op zoek zijn naar iets dat ons overstijgt. Later op de universiteit ben ik mij er nog meer van bewust geworden, dat ook de tegenwoordig zo hoog geprezen wetenschap, hoe nuttig in sommige gevallen ook, juist door de puur rationele benadering (**beleving, gevoel mag geen rol spelen**) niet kan doordringen tot de essentie van het leven.

In mijn jeugd bestond op de lagere school het vak: natuurkunde - in de zin van kennis over de natuur als samenhangend geheel. Tegenwoordig heeft men alles uit elkaar getrokken en zijn biologie, scheikunde en natuurkunde aparte vakken. Het geheel is uit het zicht geraakt! Deze uitsplitsing is een typisch westerse manier van denken: onze wetenschappers zijn zo op zoek naar de kleinste, elementaire deeltjes om zo uiteindelijk het grote geheel op puur rationele wijze te kunnen verklaren, terwijl de wijzen in het oosten juist vanuit het grote geheel de kleinere onderdelen trachten te verstaan. Dit laatste spreekt mij ook zeer aan. Ook ik houd ervan om **vanuit het grote geheel de kleinere gehelen te verstaan** (d.w.z. met een denken waar heel mijn wezen bij betrokken is). Ik voel mij ook emotioneel verbonden met mijn leefomgeving.

Plantengemeenschappen

Ook planten leven in herkenbare gemeenschappen (grotere gehelen) op bepaalde specifieke groeiplaatsen in wisselwerking met hun omgeving. Ik ga bij mijn benadering van de natuur ook altijd uit van het landschap als geheel en kijk dan of de plantengemeenschappen die bij dat specifieke landschap behoren er ook nog te vinden zijn. Welke soorten er groeien is vooral afhankelijk van het bodemtype (klei, zavel, zand); de grondwaterstand (nat, vochtig, droog) en de zuurgraad van de bodem (zuur of basisch d.w.z. geen of wel kalk aanwezig).

Deze zomer ben ik op zoek gegaan of er in onze gemeente nog bloemrijke graslanden met vanzelfsprekend ook verschillende grassoorten te vinden zijn?

Bloemrijke, grassoortenrijke en dus ook kruidenrijke graslanden dragen niet alleen bij aan de schoonheid en dus ook aan de beleving van het landschap, maar ze zijn natuurlijk ook waardevol voor allerlei dieren o.a. insecten zoals bijen en hommels. Kruiden dragen ook bij aan de gezondheid van het vee en een betere kwaliteit van de melk en de kaas die wij uiteindelijk weer afnemen van de boer.

Helaas moet ik vaststellen, dat vrijwel alle traditionele wei- en hooilanden uit mijn jeugd door de intensieve, geïndustrialiseerde landbouw tot overbemeste, groene leegten zijn geworden! In de jaren vijftig van de vorige eeuw is men begonnen (o.a. via de ruilverkavelingen) alle z.g. 'onproductieve bloemrijke graslanden' te scheuren en om te zetten in 'hoog productieve weilanden' m.b.v. kunstmest en waterpeilverlaging. Voor het beleven van nog bloemrijk grasland moeten we nu terecht komen bij de dijken in zoverre ze niet intensief begraasd worden en bij de bermen van de wegen als ze althans niet te vroeg en te intensief gemaaid worden en in de door Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer of het Brabants Landschap verworven natuurgebieden, waar de restanten van de vroegere wei- en hooilanden gelukkig behouden en hersteld worden om daar door een toenemend aantal mensen (die intuïtief weer terugverlangen naar een meer natuurlijke leefomgeving) bewonderd en beleefd te kunnen worden.

Tussen het Oude Maasje en de Witte Giersbergen

Onze gemeente Heusden ligt op de overgang van een lager gelegen, nat rivierengebied en een hoger gelegen, droog dekzandgebied.

Oude Maasje bij Herpt

foto: Wilhelmine Marti

In het noorden stroomt weliswaar de gegraven Bergsche Maas (gereedgekomen in 1904), maar het gedeeltelijk nog bestaande Oude Maasje (houdt het in ere!), dat al eeuwenlang door het gebied kronkelt, heeft het gebied letterlijk gevormd.

Het Oude Maasje zette er allereerst langs het stromende water de zwaardere zandkorrels af.

Dat werden de zandige rivierduinen en oeverwallen, waarop de dorpen Hedikhuizen, Herpt, Oude Heusden, Heesbeen en Doeveren zijn ontstaan en bedekte vervolgens het achterliggende gebied met zavelige klei (klei vermengd met zand). Op de laagste plaatsen in het achterliggende gebied waar het water lang bleef staan (de Hooibroeken ten noorden van Elshout, de Oosters bij Herpt en het Luijsbroek ten noorden van Haarsteeg) bezonken de kleinste deeltjes, de zware, onhandelbare klei. Op deze drassige en moerassige komkleigronden ontstonden eendenkooien die later door natuurverenigingen werden aangekocht.

In het zuiden van onze gemeente bevindt zich het stuifzandgebied met de Witte Giersbergen met in de luwte de heide en de bossen.

En in het midden van het gebied ligt de zandwal van de Langstraat, gelegen in het vroegere overstromingsgebied (Overlaatgebied) van de Maas.

In het overgangsgebied van dekzand naar rivierklei stuit het zich in het dekzand bevindende water op de harde kleilagen en komt dan vervolgens als kwelwater op bepaalde plaatsen weer tevoorschijn. Daar groeien dan kwelminnende planten.

Verschillende typen grasland

Door al deze omstandigheden beschikte onze gemeente in het verleden over een mozaïek van een aantal bijzondere bodems met verschillende typen grasland met de daarbij behorende plantengemeenschappen.

Op de voedselarme zandgronden grenzend aan de Drunense Duinen was **droog schraalgrasland** te vinden met o.a. Buntgras, Zandstruisgras, Fijn schapegras, Zandblauwtje,

Fijn schapengras

Schapezuring, Muizeoor en Gewoon biggekruid.

In het oude laagveengebied bij het Vlijmens Ven en de Moerputten (een kwelgebied) bevond zich **nat schraalgrasland** ('s winters plasdras en 's zomers oppervlakkig uitdrogend), ook wel **blauwgrasland** genoemd i.v.m. het veelvuldig voorkomen van de blauwgroen gekleurde Blauwe zegge. Kenmerkende planten waren Blauwe zegge, Spaanse ruiter, Blonde zegge, Blauwe knoop en Grote pimpernel.

Op de matig voedselrijke, zavelige rivierkleigronden in de polders aan de Maas kwamen, afhankelijk van de waterhuishouding, voornamelijk drie typen grasland voor.

- Op de laag gelegen bodems met kwel die 's winters nat en 's zomers vochtig waren, was **drassig hooiland of dotterbloemgrasland** te vinden waar de dotterbloemgemeenschap zich thuis voelde met soorten als Echte koekoeksbloem, Moeras-vergeet-mij-nietje, Brede orchis, Moerasrolklaver, Grote ratelaar en Tweerijige zegge. Denk hier aan de Hooibroeken en het Luijsbroek.

- Op eveneens laag gelegen bodems met een grote waterstandwisseling ('s winters een hoge grondwaterstand en 's zomers een waterstand beneden de wortelzone van de planten) was de **Vossestaart** (een grassoort) overheersend aanwezig. In dit z.g. **Vossestaartgrasland** voelden ook Grote pimpernel en Weidekervel zich thuis en Moeraspaardebloem en Gewone smeewortel. Denk hier aan bodems ter hoogte van de Zeggelaarseweg in het Herptsche veld. Veel vossestaartweilanden waren vaak arm aan plantensoorten wegens de vaak te langdurige natte en daardoor zuurstofloze bodems.

- Op de wat hoger en droger gelegen bodems en dijken, denk aan de Maasdijk, was **glanshavergrasland** met de soortenrijke glanshavergemeenschap met o.a. Glanshaver (Frans raaigras), Groot streepzaad, Glad walstro, Gele morgenster, Goudhaver, Margriet en Graslathyrus te vinden.

Glanshaverhooiland was slecht bestand tegen overstromingen en beweiding.

De hiervoor vermelde drie typen grasland hadden, gezien de zavelige rivierklei, ook een aantal plantensoorten gemeenschappelijk zoals Scherpe boterbloem, Veldzuring, Rode klaver, Pinkster-bloem,

Glanshaver

Knoopkruid, Gewone bereklauw, Fluitekruid en Hondsdraf.

Verder was op de schrale, min of meer kalkrijke zandgrond van de zandige oeverwallen en andere zandruggen langs de nog oorspronkelijke Maas tussen Hedikhuizen en Bokhoven **stroomdalgrasland** te vinden met o.a. Echte kruisdistel, Knikkende distel Kattedoorn, Cypreswolfsmelk, Wilde averuit, Goudhaver, Veldereprijs, Kroonkruid en Zacht vetkruid .

Terug naar kleinschaligheid

Voor al deze soorten grasland met hun kenmerkende planten is tegenwoordig vrijwel geen plaats meer. Ze zijn allemaal omgevormd tot monotoon, soortenarm, voedselrijk productiegrasland. Je vraagt je tegenwoordig wel eens af: wat heeft ons dit uiteindelijk opgeleverd? Talloze boeren zitten immers in de problemen!

Daarom blijf ik ervan overtuigd, dat er in de toekomst, gedwongen door klimatologische, ecologische en emotionele omstandigheden, de oude kringloop-landbouw van onze grootouders met bloemrijke wei- en hooilanden, weer zal moeten terugkeren. Weliswaar uitgevoerd met moderne middelen door minder gestreste boeren die weer echt verstand hebben van duurzaam bodembeheer en van verschillende grassoorten en kruiden in de wei met daarin koeien natuurlijk! Ook met aandacht voor hun leefomgeving, waarin ze duurzaam zullen zijn ingepast.

Natuurlijk moeten wij (burgers) dan wel bereid zijn een hogere prijs voor deze streekproducten te betalen die voor een dergelijke, weer meer kleinschalige, milieuvriendelijke landbouw noodzakelijk is. De hogere prijs kan gecompenseerd worden door een aantal hoogst ongezonde producten in de schappen van de supermarkten te laten liggen. Ik hoorde onlangs de Franse boeren tijdens hun protesten zeggen, dat ze juist die kant weer uit willen en ook verneem ik, dat de biologische landbouw in ons land minder problemen heeft.

In het Brabants Dagblad van 29-8-2015 stond een opvallend artikel onder de titel 'De Nieuwe wereld in Brabant' met zinnen als "Agrofoodsector Brabant gaat niet langer voor méér, maar voor beter" en in het zelfde artikel "Op een moderne manier gaan we terug naar vroeger. De boer dichtert bij de klant en andersom". Dus zo ouderwets of utopisch zijn mijn gedachten over de terugkeer van de kringloop-landbouw nu ook weer niet. Misschien in de toekomst toch weer bloemen in de wei!

Cees van der Meijden

OOGSTTIJD IN DE SAMENTUINEN

Aan de Duizendpoot in Vlijmen ging in juni een kleine samentuin van start. Een veldje met kruiden en een veldje met groenten(foto Anja). Een bescheiden begin. Maar het plezier van groenten kunnen eten uit eigen tuin is er bepaald niet minder om.

De Zwollemoer in Drunen was in maart begonnen. Als u mee heeft gedaan aan het rondje langs de werkgroepen in november 2014, herinnert u zich vast het weiland met paard. Nou, daar is niets meer van terug te vinden (foto Anja). De tuin ziet er al echt heel mooi uit, ook al is die nog lang niet helemaal af. Voor volgend jaar staat onder andere de aanleg van een tweede poel en boomgaard op het programma.

Ook deze tuiniers hebben al volop genoten van de oogst (foto Ans) . En er zit nog veel meer aan te komen.

Als u dit leest is de vierde en laatste les uit de serie “Ecologisch Moestuiniëren voor beginners” afgerond.

De werkgroep Samentuinen denkt nog even na over welke cursusonderwerpen in het komend najaar en voorjaar op de agenda zullen komen.

Als u suggesties heeft, horen we dat graag.

De leden van de werkgroep samentuinen zijn:

Emile van Dun en Anja Kleijn

e-mail:

samentuinen@natuurenmilieuheusden.nl

VEE, BODEM EN NATUUR

Mest wordt al duizenden jaren als nuttig product gebruikt om planten te laten groeien en vervolgens mensen en dieren te voeden.

Vroeger werd de vaste stalmest (met stro) op een mesthoop apart gehouden van de vloeibare mest (gier), die in de gierkelder terecht kwam.

De hoeveelheid stro die vroeger in de mest werd gebracht, in combinatie met opslag buiten, zorgde ervoor dat de mest een gezond rijpingsproces onderging. Bij het uitrijden van de mest zelf vond weinig of geen ammoniakemissie plaats.

Om arbeid te besparen wordt er intussen dikwijls voor gekozen om de vaste mest samen met de gier (als drijfmest) in een mestput op te slaan.

De opslag in een drijfkelder van vaste mest met gier is een kwetsbaar proces, waarbij dikwijls geen rijping meer plaats heeft, maar rotting.

Daarnaast wordt er nagenoeg geen stro meer gebruikt, zodat bepaalde stoffen die nodig zijn voor het omzettingsproces te kort aanwezig zijn.

Dit heeft tot gevolg dat er in de drijfmestkelder schadelijke stoffen ontstaan en tevens dat er onvoldoende stoffen zijn om stikstof te binden. Een aanzienlijke ammoniakemissie is het resultaat.

Luchtwassers, mits in werking gesteld, kunnen de ammoniakemissie in de stallen opvangen en beperken. Het spoelwater van de luchtwassers zorgt echter voor niet voorziene problemen.

Over deze “oplossing” merkte een provincieambtenaar op: “hier geldt de Wet tot behoud van de ellende”.

De schadelijke stoffen komen na het uitrijden van de mest in de grond vrij door osmose processen en die vormen daar gifstoffen zoals sulfiet en nitriet.

Om uitspoeling van meststoffen, vooral nitraat, in het najaar en de winter te voorkomen, is het in Nederland verplicht om na de oogst van mais een vanggewas (bv wintergraan of bladkool) in te zaaien. Helaas gebeurt dit lang niet altijd en de controleurs van de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) hebben ook tal van andere zaken te controleren...

De niet gerijpte drijfmest heeft een hoog zoutgehalte. De zoutoplossing trekt het vocht uit de wortelcellen van planten en uit de cellen van micro organismen. Door dit “leegzuigen” wordt het bodemleven gedood.

Op dat moment stoppen heel veel nuttige en onmisbare processen in de bodem. Het zuurstofvermogen van de bodem daalt steeds verder. Als het zuurstofvermogen van de bodem gezakt is tot nul, dan is de bodem zo goed als dood.

De grond wordt zo langzamerhand compleet vergiftigd en ongeschikt voor het oorspronkelijk beoogde gebruik van de bodem. Ook de steeds zwaarder wordende machines, die de schaarse zuurstof uit de bodem persen, helpen een handje bij de bedreiging van het bodemleven.

De natuur lijdt ook sterk onder de vermesting en verzuring. De bossen, heidevelden, vennen, poelen en schrale graslanden in de gemeente Heusden hebben volgens een onlangs verschenen MER-rapport last van de te hoge stikstofuitstoot, die leidt tot een armere flora en daarmee indirect ook tot een armere fauna.

De nieuwe PAS (Programma Aanpak Stikstof) -wetgeving gaat de agrariër intussen nog meer ontwikkelingsruimte geven vlak bij de natuurgebieden.....

De ammoniakreductie die met het PAS wordt bereikt is zo goed als niets. Dat betekent dat de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000 - gebieden ook op termijn niet worden gehaald.

De enig goed werkende oplossing om bodem en natuur te revitaliseren is: een drastische beperking van de veestapel.

“Leven is het meervoud van lef”, zei Loesje ooit.

Herman Peters, commissie R.O.

ENERGIEKHEUSDEN 1 JAAR VERDER

We zijn bijna een jaar verder met EnergiekHeusden.

Een korte terugblik leert dat er door de vrijwilligers al veel gedaan is. Een visiedocument, actieve werkgroepen en meerdere activiteiten zijn georganiseerd.

In februari hadden we een energiecafé over collectieve inkoop van zonnepanelen en later in de maand een energiecafé over de energielabels van huizen in combinatie met energie besparen (isoleren).

We hebben ook meerdere avonden binnen de gemeente Heusden georganiseerd met als thema de “switchservice”. Een snelle manier van geld verdienen door jaarlijks van energieleverancier te wisselen. Met deze service een fluitje van een cent.

Belangstellenden konden van €250 tot €350 per jaar besparen. Met dat geld kun je leuke dingen doen waarbij ook zeker energiebesparende maatregelen horen.

Recentelijk hebben we een mooi project afgerond met de zonnepanelen op de gymzaal van de Lambertusschool in Haarsteeg. Met behulp van crowdfunding hebben we dit financieel mogelijk weten te maken. Inzet van duurzame energie in samenwerking met onze volgende generatie: een mooie combinatie.

De grote uitdaging voor EnergiekHeusden is om meer naamsbekendheid te krijgen; we moeten meer in de schijnwerpers komen. Niet eenvoudig maar daar gaan we wel voor. Een andere uitdaging is om vooral meer bewoners te betrekken bij initiatieven.

Onze agenda richt zich de komende maanden op een samenwerking tussen het Klimaatstraatfeest en EnergiekHeusden met de vraag wat we voor elkaar kunnen betekenen.

Een ander initiatief is het aanbieden van een keukentafel gesprek gevolgd door een maatwerkadvies. Een concreet advies waarbij bewoners weten wat ze kunnen besparen op hun energierekening, met welke maatregelen en voor welke prijs. Houdt onze site EnergiekHeusden.nl en de andere media goed in de gaten!

Ook als u zich aan wilt melden, voor meer informatie over duurzame energie: www.energiekheusden.nl

Cary Driessen

EEN NIEUW OMMETJE

Vanaf 25 september heeft de gemeente Heusden er weer een Ommetje bij: 't Waterloopke.

Op initiatief van de Agrarische Natuur Vereniging Oostelijke Langstraat is er twee jaar hard gewerkt om dit Ommetje te realiseren.

Twee jaar...dat is een hele tijd. Maar de weg kende vele hobbels. Zo memoreerde Angelique Heddes – van atelier Roodbont in Elshout – , die samen met Raas Luijben de kartrekker was. Maar het is gelukt. O.a. doordat Joost Muskens een pad over zijn land creëerde.

Jammer dat niet meer boeren of Natuurmonumenten zo'n pad over hun terrein willen laten lopen. Nu is de route toch veel over (bekend) asfalt.

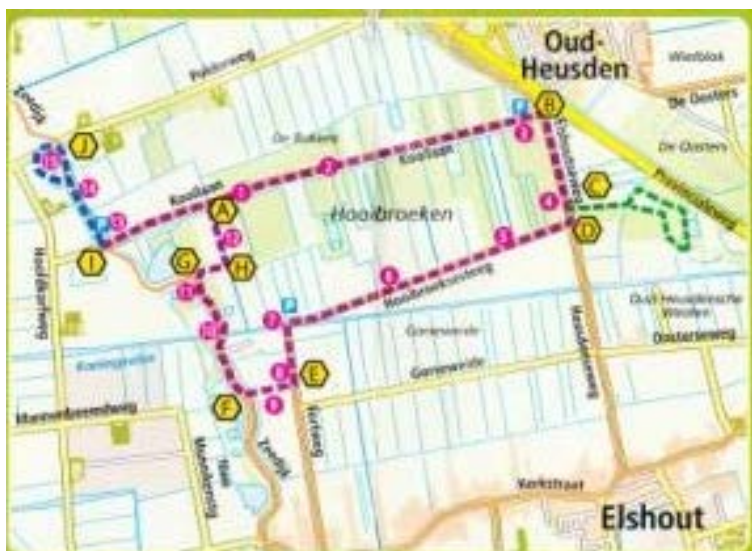
Op een feestelijke bijeenkomst werd het Ommetje door wethouder Hanne van Aart geopend. Ze had er speciaal nieuwe laarzen voor aangeschaft!

De route is gratis af te halen op verschillende punten in de gemeente: bij het HBT, de bibliotheken en het Rad in Elshout.

En ze is op onze eigen site te vinden.

Wandel ze!

Noor Peters – van Dijk

Gegrepen door schoonheid van de libel

Het was de 19de Waakvlam die de Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden uitreikte aan een van haar leden die zich met passie en toewijding inzet voor de natuur en/of het milieu van onze gemeente. De eer viel dit jaar te beurt aan Rien Melis, die binnen de vereniging bekend staat als: “Een man van grote verdiensten”. HalloHeusden zocht hem op in de Baardwijkse Overlaat, waar de landschapsbeheergroep aan het werk was.

De volgende motivatie geeft de natuur- en milieuvereniging voor de toekenning: “Hij zet zich al vele jaren voluit en toegewijd in voor de vereniging als een accuraat penningmeester en als heel actief lid van de werkgroep landschapsbeheer. Daarnaast is Rien een groot kenner van prachtige vliegende insecten, graadmeters voor de kwaliteit van waterrijke natuurgebieden: de libellen. Hij inventariseert deze muggen etende vliegeniers in de gemeente Heusden.” Herman Peters, die vorig jaar deze onderscheiding ontving, reikte de Waakvlam 2015 tijdens de jaarlijkse ledenvergadering uit.

Aan Rien Melis de vraag of hij verguld is met deze onderscheiding. “Ik was verrast, wist niet dat dit zou komen. Altijd leuk om waardering voor je werk te horen. Daar heb ik het niet speciaal voor gedaan. Ik doe het omdat ik er veel plezier aan beleef en het helpt mee aan de natuur te behouden en zo nodig te verbeteren.”

Hij geeft het voorbeeld van flink wat snoeiwerk aan een gedeelte van de Heidijk. “Als je ziet wat er voor terugkomt, daar doe ik het voor!”

Sterke verhalen

Het is koffiepauze en tevens werkoverleg aan het talud van de kanaaldijk in de Baardwijkse Overlaat, als we aanschuiven bij de stoere mannen en één vrouw. Grappen en grollen wisselen de toelichting van voorzitter Joost van Balkom op de Werkplanning voor het hele seizoen af, inclusief informatie over ARBO-omstandigheden, gereedschap dat aangeschaft of gerenoveerd moet worden, te rooien of snoeien bomen, aanschaf zaaigoed et cetera. Als ook de muskusrattenbestrijder van de Brabantse waterschappen nog langs komt met 'sterke' verhalen over zijn intelligent 'vangbeleid', is het helemaal gezellig.

De groep Landschapsbeheer is het hele jaar door op de woensdag- en zaterdagochtenden aan het werk in Heusdense natuurgebieden. Normaal zijn ze met een groep van een man of 20. Vakantie kennen ze niet en deze zomerochtend zijn er nog 12 fanatiekelingen op komen draven. Voor Rien Melis is het ook lekker bezig zijn in de natuur en dan maakt het weer voor hem niet zoveel uit. "Een paar jaar geleden zijn we bij 15 graden vorst hier op de kade aan het snoeien geweest. Kampvuurtje gemaakt, erwtensoep erop. Heerlijk."

Libellenfauna

Heel lang geleden, tijdens een excursie, werd hij gegrepen door de schoonheid van de libel en vervolgens lid van Brachytron, de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Al 10 jaar inventariseert hij nu op een plekje bij de Baardwijkse Lange Wiel de stand van de libellenpopulatie.

Volgens de libellenvereniging gaat het, in tegenstelling tot de jaren '70, in Nederland goed met de libellenfauna, dankzij milieuverbeteringen en herstel van beken, vennen en moerasgebieden. Nederland heeft 71 libellensoorten. "Een aantal van die soorten vliegt bij zuurstofrijk, stromend water. Die libellen hebben bronbeekjes nodig. Ik heb hier ruim 25 soorten. En dat is al vrij veel." Of Melis ook iets merkt van de verbetering? Ik doe de inventarisatie pas 10 jaar. De populatie die hier zit, blijft vrij stabiel."

Zijn keuze voor libellen is begrijpelijk, het zijn immers prachtige insecten. Waterjuffertjes wordt de kleine soort genoemd. Aan Rien de vraag welke hij de mooiste vindt. “Ik vind ze allemaal mooi”, is zijn eerste reactie. Maar dan, ietwat aarzelend: “Misschien toch de Keizerlibel. Dat is de grootste soort in Nederland. Maar ook de Smaragdlibel en de Glazenmaker. Dat zijn namen van vroeger, maar daar werk ik liever mee dan met de Latijnse namen.”

Natuurboek Bommelerwaard

Binnenkort, op 15 oktober, verschijnt er van zijn hand, in samenwerking met de Zaltbommelse wethouder Ton van Balken, een prachtig fullcolour natuurboek over de Bommelerwaard. Het geldt voor het boek, 320 pagina's over vogels, planten, libellen, vlinders, sprinkhanen en vleermuizen, is via crowdfunding bijeengebracht. Vijf jaar hebben Melis en Van Balken er aan gewerkt, 54 natuurgebieden beschreven en 4 specials aan roeken, ooievaars, ganzen en orchideeën gewijd. Bij voorintekening kost het boek € 25,-. Voorintekening is mogelijk via de site: www.natuurwachtbommelerwaard.nl.

Interview van Rieky Schalken met Rien Melis voor HalloHeusden.
Zie voor actuele informatie over Heusden: www.halloheusden.nl

SCHOONMAAKWETTEN

Vroeger had je groene zeep en VIM (het schuurmiddel). Tegenwoordig is er voor elk schoonmaak-deelprobleem een speciale oplossing. Maar met water, (groene) zeep en schoonmaakazijn zijn de meeste klusjes prima te klaren. Ook schuurmiddel is tegenwoordig niet erg milieubelastend meer; er zit voornamelijk calcium carbonaat in. En gebruik dan zoveel mogelijk koud water. Want van alle onderdelen van het schoonmaakproces is warm water het meest milieuvervuilend. Dit komt door de energie die nodig is voor het verwarmen van het water.

Op basis van informatie van Consumentenbond en MilieuCentraal kwam de Volkskrant tot de volgende zeven groene schoonmaakregels:

1. Gebruik koud water.
2. Chloor- of bleekmiddelen in het toilet zijn zelden nodig.
3. Schoonmaakazijn helpt prima bij hardnekkige kalkaanslag.
4. Schoonmaakmiddelen altijd afvoeren naar het riool: in bodem en grondwater zijn zelfs simpele middelen schadelijk.
5. Doseer precies: van de meeste middelen gebruikt de consument te veel.
6. Ramen en spiegels worden ook schoon met water en een beetje afwasmiddel.
7. Schoonmaakmiddelen nóóit mengen met elkaar; daardoor kunnen schadelijke gassen ontstaan.

Harry Nijenstein

GRASSEN

Als we belangstelling hebben voor onze flora richt onze aandacht zich meestal op kleurig bloeiende planten of op de veelheid van bomen en struiken.

Grassen hebben veel minder onze aandacht. Ze zijn meestal klein en wat moeilijker van elkaar te onderscheiden. Toch vormen zij een uiterst belangrijk element in de natuur en hebben een ongekeende veelheid van vormen en kleuren.

Misschien hebben de uitgestrekte maisvelden en de eentonige weiden met raaigras ons de indruk gegeven dat aan de grassen niet veel interessants te beleven valt. Het tegendeel is echter waar.

Als we wat verder kijken bij onbespoten wegbermen, dijken en onbespoten terreinen vinden we bij de grassen een ongekeende variatie in vormen en bloeiwijzen.

We kennen uiteraard het gewone straatgras. Minder bekend is dat er in Nederland ca. 100 verschillende wilde grassoorten voorkomen.

Hiernaast kennen we ook nog de cypergrassen met o.a. het geslacht van de zeggen en verder nog de russen.

De Grote Vossenstaart komt hier overal voor en is een van de vroegst bloeiende grassoorten. Vaak is er een tweede bloeiperiode van augustus tot oktober. We vinden hier ook de Geknikte Vossenstaart die een duidelijk knik in de stengel heeft.

De Moeraszegge heeft vrouwelijke en mannelijke aartjes. Ook deze plant komt hier algemeen voor en bloeit in mei/juni.

De stengels zijn driekantig, waardoor de plant zich duidelijk onderscheidt van de andere grassenfamilies.

De grassen hebben een holle stengel met knopen, waardoor ze zijn te onderscheiden van de cypergrassen/zeggen, die vaak een driekantige stengel hebben, die gevuld is met merg.

De russen lijken weer veel op de zeggen, want ook zij hebben een met merg gevulde stengel, die echter niet driekantig maar rond is.

Al deze grassen hebben ook een bloeiwijze, maar de bloempjes zijn klein en liggen vaak verscholen zodat we ze niet gemakkelijk als zodanig herkennen. Grassen zijn niet altijd maar klein. Ook het koren, de rietkragen langs onze rivieren en plassen en de metershoge bamboe behoren tot de grassoorten.

Er is nog al wat discussie geweest over de herkomst van het woord “gras”. Waarschijnlijk is het een afleiding van het Indogermaanse stamwoord “gher”. Als werkwoord gebruikt betekende het oorspronkelijk “groeien”. Van daaruit werd het een verzamelwoord voor smalbladige planten.

Hoe dan ook, de grassen in ons buitengebied zijn interessant genoeg om er eens wat meer aandacht aan te besteden, want ook zij hebben een variëteit aan vormen en bloeiwijzen die het bekijken dubbel en dwars waard is.

Piet de Bont

LANDSCHAPSBEHEER

De werkgroep landschapsbeheer telt nu 20 personen. In verband met de veiligheid en de aansturing is dit voorlopig het maximum. Bovendien moet er ook voldoende werk zijn en voldoende materiaal om dit werk uit te voeren.

Voorheen werkten we tijdens de zomermaanden niet, maar het lijkt erop dat de mensen liever de handen uit de mouwen steken in de Baardwijkse overlaat dan dat zij naar het Spaanse strand of de Oostenrijkse bergen gaan! We hebben dus wekelijks doorgewerkt.

Op het eind van het voorjaar hebben we fruitbomen geplant in de eendenkooi "Ter Kwak" en de resterende bomen kregen een plaatsje op het Vlinderveld. Maar wat was het droog. Zouden de bomen aanslaan?

Gelukkig ziet het er nu goed uit, het geregeld water geven is niet voor niets geweest. Enkele bomen dragen zelfs al vrucht. En wat een namen: Roem van Altena, notarisappel, platte sterappel, advokaatpeer, yellow oosteind, Groene Keuleman, Zwijndrechtse wijnpeer.

Nadat het werk aan de rietschermen en de vangarmen van de eendenkooi klaar was, zijn de grienden aangepakt. De wilgen werden geknot. Daarna keerden we terug naar het bos van de Lange wiel om de prunus uit te steken. Weken zijn we hier bezig geweest. Tot eind augustus, want dan begint de tijd van het maaien. Eerst een deel van het natuurpark. Het stuk waar de koeien een jaartje waren geweerd en dus volstond met veel nectarplanten (en dus veel insecten) moesten we maaien. Het was een flinke lap, maar met zo'n grote groep ging het snel. Nu zijn we bezig op de Heidijk. De laatste prunus uitsteken, eiken opschot knippen en ruigtes maaien. Natuurlijk nemen we ook gelijk het zwerfvuil mee.

Tussendoor hebben we het wandelpad en de sluisjes bij de Sluiswiel schoongemaakt.

En dan de maand oktober. Eerst een werkmiddag met een afvaardiging van Alcoa. En dan gaan we op de Heidijk verder. Half oktober staat ook een rondje Nieuwkuijkse wiel op het programma samen met de omwonenden (zie elders in dit blad).

Het werk is afwisselend, de koffiepauze is gezellig, de werkers zijn niet te stoppen en de biodiversiteit gaat vooruit. Dus we gaan nog een tijdje door!!

Joost van Balkom

NIEUWKUIJKSE WIEL

In de winter van 2012 zijn de oevers van de Nieuwkuijkse wiel hersteld.

In 2014 hebben wij samen met de gemeente en de omwonenden een natuurwerkdag georganiseerd. Heel het gagelstruweel is schoongemaakt. De dag was een groot succes. Het doel was dat er een groepje ontstaat dat verantwoordelijkheid neemt en de natuur rond de wiel gaat bijhouden. Dit vlot nog niet zo.

Daarom neemt onze vereniging samen met de gemeente het initiatief om komende maand weer een werkmiddag te organiseren. De juiste datum is vrijdagmiddag 23 oktober van 14.00 tot 16.00. Enkele uurtjes werken en halverwege drinken we koffie met een appelflap.

De mensen, die vorig jaar hebben meegewerkt worden benaderd om weer mee te doen. Verder is natuurlijk iedereen welkom.

Tijdens deze middag vragen we wie er structureel, een keer per maand kan meewerken rond de wiel. Op deze manier ontstaat er vanzelf een groepje van betrokkenen.

Wanneer het een en ander loopt, trekt de natuurvereniging zich terug. Natuurlijk kan altijd een beroep gedaan worden op de vereniging voor het lenen van materiaal of het geven van advies.

Als je nu al zin hebt om mee te doen, geef je dan op via info@natuurenmilieuheusden.nl

Joost van Balkom

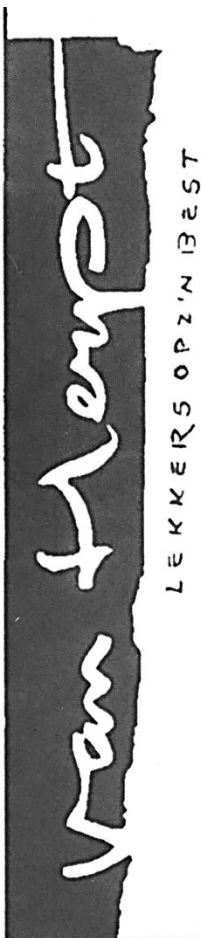
Nieuwkuijkse wiel

Foto: Annie van Bokhoven

Zonnebloempitten voor de voedertafel.

- Op duurzame geteeld door Fa Valckx, aangesloten bij de stichting Veldleeuwerik, promotor van duurzame akkerbouw;
- Eigen teelt van Nederlandse bodem;
- Op duurzame wijze nagedroogd, daardoor lang te bewaren;
- Op duurzame wijze logistiek verwerkt;
- Géén gebruik van neonicotonoiden: noch in het zaaigoed noch bij de teelt.
- Ook geschikt voor alle andere die van zonnepitten houden;
- In zakken van 15 Kilo á € 22,50.
- Af te halen in Hedikhuizen na telefonische afspraak via Geert Schalken: 06 12 33 06 13
- Nog meer weten? Google: *firma Valckx zonnepitten*.

Biologische voeding.

Homeopathie.

Voedingssupplementen.

Kennis en advies

Dat is wat onze zaak een speciaalzaak maakt!

Van Herpt Specialiteiten & Reform
Grotestraat 134 5151 BN Drunen 0416-372497
www.vanherptdrunen.nl info@vanherptdrunen.nl

Wij verzorgen opleidingen voor
BHV, EHBO, Reanimatie, AED bediening

Alles afgestemd op uw
specifieke bedrijfsrisico's

www.jb-bedrijfshulpverlening.nl

Chrysantenstraat 41, Drunen | Tel. 0416 - 377849
06 - 37304208

JB
BedrijfsHulpVerlening

